

Μάθημα 1

Θεωρίες για την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας

Περιεχόμενα

- 1.0 Εισαγωγή
- 1.1 Θεωρίες κατάκτησης της Γ2
 - 1.1.1 Περιβαλλοντικές
 - 1.1.1.1 Συμπεριφορισμός
 - 1.1.1.2 Δομισμός
 - 1.1.1.3 Συμπεριφορισμός & Δομισμός
 - 1.1.1.4 Προφορικο-ακουστική Μέθοδος
 - 1.1.1.5 Αντιπαραθετική Ανάλυση
 - 1.1.1.6 Κριτική αποτίμηση
 - 1.1.2 Εμφυτοκρατικές
 - 1.1.2.1 Η Γενετική Γραμματική
 - 1.1.2.2 Η Γενετική Γραμματική στη Γ2
 - 1.1.2.3 Η Θεωρία του Εποπτικού Μηχανισμού
 - 1.1.2.4 Η Φυσική Προσέγγιση
 - 1.1.2.5 Κριτική αποτίμηση
 - 1.1.3 Από την εμφυτοκρατία στη γνωσιοκρατία
 - 1.1.3. Γνωστικές Θεωρίες
 - 1.1.4 Διαδραστικές
 - 1.1.5. Η Επικοινωνιακή Προσέγγιση
 - 1.1.6 Κοινωνικοπολιτισμικές

Εισαγωγή-Διασαφήνιση εννοιών

Μητρική Γλώσσα (Γ1): η γλωσσική μορφή με την οποία έρχεται σε επαφή το παιδί μετά τη γέννησή του και την οποία μαθαίνει φυσικά και αβίαστα με την έκθεσή του στο γλωσσικό περιβάλλον (Δενδρινού 2001)

Δεύτερη Γλώσσα (Γ2): η μη μητρική γλώσσα που χρησιμοποιείται για συγκεκριμένους επικοινωνιακούς σκοπούς σε μια χώρα/κοινότητα, π.χ. ως μέσο εκπαίδευσης, διακυβέρνησης, εμπορίου, κ.ά., έχει δηλαδή θεσμικό και κοινωνικό ρόλο στην εν λόγω κοινότητα (Cook 1973, Ellis 1985)

Ξένη Γλώσσα (ΞΓ): η μη μητρική γλώσσα που διδάσκεται αλλά δεν χρησιμοποιείται ως μέσο επικοινωνίας σε μια χώρα

Πρόσκτηση της Γ2/ΞΓ: η εσωτερίκευση της ικανότητας για χρήση της γλώσσας, γίνεται φυσικά και αβίαστα χωρίς συστηματική διδασκαλία, ως φυσικό επακόλουθο της έκθεσης και της δραστηριοποίησης των ατόμων στο περιβάλλον όπου χρησιμοποιείται μια γλώσσα

Εκμάθηση της Γ2/ ΞΓ: η διαδικασία κατά την οποία διδάσκεται κανείς τη γλώσσα σε εκπαιδευτικό περιβάλλον (π.χ. σχολείο, φροντιστήριο, εκπαίδευση εξ αποστάσεως, κ.ά.) και μακριά από τη χώρα στην οποία η γλώσσα χρησιμοποιείται για επικοινωνιακούς σκοπούς (Krashen 1981, Βαρλοκώστα & Τριανταφυλλίδου 2003:17-18)

Γλωσσικό εισαγόμενο: το σύνολο των προφορικών ή γραπτών στοιχείων στα οποία εκτίθεται ο μαθητής
Γλωσσικό εξαγόμενο: ο προφορικός ή ο γραπτός λόγος που παράγει ο μαθητής (Αγαθοπούλου 2012:1-2)

Δραστηριότητα εμπέδωσης

- ① Η ελληνική για τους σλαβόφωνους μαθητές του κυπριακού σχολείου είναι:
(δεύτερη), (β) ξένη, (γ) μητρική γλώσσα
- ② Η ελληνική για τα παιδιά μειονοτικών ομάδων, π.χ. των τουρκόφωνων πληθυσμών της Θράκης είναι:
(α) μητρική, (β) ξένη, (γ) δεύτερη γλώσσα
- ③ Η ελληνική για τους Ευρωπαίους που τη μαθαίνουν για τουρισμό ή για τις εργασιακές τους ανάγκες στην Ενωμένη Ευρώπη είναι:
(α) μητρική, (β) ξένη, (γ) δεύτερη γλώσσα

Θεωρίες κατάκτησης της Γ2

Περιβαλλοντικές Θεωρίες

Εμφυτοκρατικές θεωρίες

Διαδραστικές θεωρίες

Γνωστικές θεωρίες

Επικοινωνιακή προσέγγιση

Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες

Παρατήρηση

Σημείωση: Πολλές από τις θεωρίες που αναλύονται συνοπτικά στο μάθημα αυτό διαμορφώθηκαν αρχικά για τη Γ1 και στη συνέχεια επεκτάθηκαν και στη Γ2. Επίσης, όλες οι θεωρίες αξιοποιήθηκαν σε ποικίλες διδακτικές προσεγγίσεις και μεθόδους, οι οποίες επίσης αναλύονται συνοπτικά στο συγκεκριμένο μάθημα.

Περιβαλλοντικές θεωρίες

- Υποστηρίζουν ότι «η ανατροφή και η εμπειρία ενός οργανισμού είναι πιο σημαντικές στην ανάπτυξή του από τη φύση του ή από την έμφυτη προδιάθεσή του» (Larsen-Freeman & Long 1991) → σημαντική η επίδραση του **περιβάλλοντος**
- Προσπαθούν να εξηγήσουν τη γλωσσική συμπεριφορά χωρίς να αναφέρονται σε εσωτερικές νοητικές διεργασίες, αλλά μόνο σε εξωτερικούς παράγοντες του περιβάλλοντος
- Επικεντρώνονται στη **διδασκαλία γλωσσικών δομών** και υποβαθμίζουν τη σημασία και την αυθεντική γλωσσική επικοινωνία

Συμπεριφορισμός

Ψυχολογική θεωρία μάθησης (Skinner 1957)

Βασικές έννοιες: ερέθισμα-αντίδραση/ανταπόκριση, μίμηση, διαμόρφωση «σωστών» γλωσσικών συνηθειών

Αρχές:

- ① Η μάθηση προσδιορίζεται ως η **απόκτηση μιας νέας συμπεριφοράς**
- ② Η μάθηση επιτυγχάνεται μέσω **αντιδράσεων σε περιβαλλοντικά ερεθίσματα**
- ③ Η κατάκτηση της γλώσσας είναι **αποτέλεσμα θετικής ή αρνητικής ενίσχυσης μιας αντίδρασης σε ένα ερέθισμα** (βλ. το πείραμα του Pavlov)

Διαδικασία: η πρόσκτηση της γλώσσας ακολουθεί την πορεία: ερέθισμα → αντίδραση/ ανταπόκριση → μίμηση → εξάσκηση → ανάδραση

Αν οι αντιδράσεις λάβουν **θετική ενίσχυση**, επαναλαμβάνονται, ενώ αν λάβουν **αρνητική ενίσχυση** (τιμωρία), εγκαταλείπονται (βλ. παράδειγμα στην επόμενη διαφάνεια)

Παράδειγμα

- ✓ ο μαθητής μιμείται, π.χ. *μέρα-μέρες*
- ✓ επαναλαμβάνει μηχανικά μέσω ασκήσεων και μαθαίνει τον σχηματισμό του πληθυντικού αριθμού
- ✓ αν δεν αντιδράσει επιτυχώς στο ερέθισμα και δεν σχηματίσει επιτυχώς τον τύπο του πληθυντικού, διορθώνεται από τον δάσκαλο (αρνητική ενίσχυση)
- ✓ αν τα καταφέρει, λαμβάνει θετική ενίσχυση
- ✓ κατ' αναλογία μπορεί να σχηματίσει και τον τύπο του πληθυντικού στο ζεύγος *ώρα-ώρες*

Δομισμός

Γλωσσολογική θεωρία

Πλαίσιο ανάδυσης: αντίδραση στις παραδοσιακές προσεγγίσεις στη μελέτη της γλώσσας οι οποίες θεωρούσαν τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες κατώτερες των κλασικών (Αρχαία Ελληνική, Λατινική) (Ματθαιουδάκη 2013:5)

Βασικές έννοιες: η δομή, το σύστημα στοιχείων (φωνημάτων, μορφημάτων, λέξεων, δομών και προτάσεων) ανάμεσα στα οποία αναπτύσσονται δίκτυα σχέσεων για την κωδικοποίηση νοημάτων

Στόχος: η προσεκτική περιγραφή των δομικών στοιχείων της γλώσσας και των κανόνων που τα διέπουν

Έμφαση: στη δομή (τη γραμματική) μιας γλώσσας, το λεξιλόγιο μπαίνει στο περιθώριο (βλ. πυραμίδα στην επόμενη διαφάνεια)

Περίοδοι

Προτάσεις-φράσεις

Μορφήματα

Φωνητικά & φωνολογικά χαρακτηριστικά

Η πυραμίδα των επιπέδων γλωσσικής ανάλυσης στον Δομισμό (από Αγαθοπούλου 2012)

Συμπεριφορισμός & Δομισμός

Μία ψυχολογική θεωρία μάθησης (Συμπεριφορισμός) και μία γλωσσολογική θεωρία (Δομισμός) συνδυάζονται και αποτελούν το θεωρητικό πλαίσιο της Προφορικο-ακουστικής Μεθόδου Διδασκαλίας της Γ2

Αίτια;

Συμπεριφορισμός γλωσσική κατάκτηση = ένα σύνολο διακριτών συμπεριφορών έμφαση στη μίμηση γραμματικών δομών, στην επανάληψή τους, στην απομνημόνευσή τους

Δομισμός γλώσσα = ένα σύνολο κατασκευαστικών στοιχείων από το φωνολογικό της σύστημα μέχρι και τη σύνταξη των προτάσεων
έμφαση στην περιγραφή της επιφανειακής γραμματικής δομής της γλώσσας και όχι στους νοητικούς μηχανισμούς που ελέγχουν τη γλώσσα

Η Προφορικοακουστική μέθοδος

Πλαίσιο ανάδυσης: να αναπτυχθούν ειδικά προγράμματα ξενόγλωσσης εκπαίδευσης στις ΗΠΑ στο πλαίσιο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου («Μέθοδος στρατού», βλ. Μαθθαιουδάκη 2013:4)

Βασικές αρχές: η εκμάθηση μιας γλώσσας συνεπάγεται σταδιακά τη διαμόρφωση της γλωσσικής συμπεριφοράς → μηχανιστική άσκηση και συνεχής επανάληψη γραμματικά ορθών προτάσεων

Στόχος: να διαμορφώσουν οι μαθητές νέες γλωσσικές συνήθειες **μιμούμενοι** ό,τι ακούνε και εξασκούμενοι με πολλές **επαναληπτικές ασκήσεις** σωστών προτάσεων

Έμφαση: στη διδασκαλία και ανάπτυξη του προφορικού λόγου

Διαδικασία: ακρόαση μαγνητοφωνημένου προφορικού κειμένου από ακουστικά σε προσωπικό θάλαμο και επανάληψη λέξεων, φράσεων και προτάσεων (Κούρτη-Καζούλλη 2015: 176) ή επανάληψη κατά λέξη/τροποποίηση των φράσεων, προτάσεων, διαλόγων που δίνονται από τον διδάσκοντα.

Παράδειγμα ασκήσεων (Harmer 2007, Αγαθοπούλου 2012:6)

Teacher: There's a cup on the table ... repeat

Students: There's a cup on the table

Teacher: Spoon

Students: There's a spoon on the table

Teacher: Book

Students: There's a book on the table

Teacher: On the chair

Students: There's a book on the chair

(Harmer 2007)

Η Αντιπαραθετική Ανάλυση

Πλαίσιο ανάδυσης:

Για τις περιβαλλοντικές θεωρίες η γλωσσική κατάκτηση ισοδυναμεί με την απόκτηση νέων συμπεριφορών → Οι μαθητές της Γ2 διαθέτουν ήδη παγιωμένες συμπεριφορές στη Γ1, τις οποίες μεταφέρουν στη Γ2 με τη μορφή λαθών →

Γλωσσικά λάθη = ένδειξη μη επαρκούς εκμάθησης για τους μαθητές της Γ2 → μη επιθυμητά και αποφευκτέα, λαθεμένη αντίδραση σε ένα ερέθισμα, ο λαθεμένος συμπεριφορικός τύπος που δε διορθώνεται άμεσα γίνεται συνήθεια και διατηρείται στο μυαλό του μαθητή →

Ανάγκη για ένα θεωρητικό εργαλείο σύγκρισης των γλωσσών (της Γ1 & της Γ2) για να προβλεφθούν οι δυσκολίες των μαθητών → Αντιπαραθετική Ανάλυση (Lado 1957)

Αρχές:

- ① το σύστημα της Γ1 μπορεί να συγκριθεί με εκείνο της Γ2, προκειμένου να προβλεφθούν οι δυσκολίες του μαθητή κατά την εκμάθηση
- ② οι όμοιες γλωσσικές δομές των δύο συστημάτων θεωρούνται εύκολες στην εκμάθηση, ενώ οι διαφορετικές δύσκολες (Αναστασιάδη, Μητσιάκη & Βλέτση 2008:1-2).

Βασικές έννοιες:

μεταφορά → οι μαθητές βασίζονται στη Γ1, όταν μαθαίνουν τη Γ2 και μεταφέρουν δομές της Γ1 στη Γ2, π.χ. ένας άγγλος μαθητής που μαθαίνει ελληνικά βάζει σε κάθε ρηματική φράση το υποκείμενο επηρεαζόμενος από τη μητρική του γλώσσα, π.χ. **Εγώ είμαι 11 χρονών** 'I am 11 years old' (αρνητική μεταφορά) ή ένας ισπανός μαθητής προφέρει ορθό τον φθόγγο **δ** της Ελληνικής, εφόσον υπάρχει και στη Γ1 (θετική μεταφορά)

παρεμβολή: η Γ1 παρεμβάλλεται στην κατάκτηση των γλωσσικών δομών της Γ2

Διαδικασία: ανακάλυψη των «προβληματικών» δομών ανάμεσα στη Γ1 και τη Γ2 → διαρκής επανάληψη των ορθών δομών χωρίς αναστοχασμό του μαθητή → αποφυγή του λάθους → ανάδραση (θετική ή αρνητική ενίσχυση)

Κριτική αποτίμηση

+
έμφαση στο προφορικό γλωσσικό εισαγόμενο
σύνδεση του γλωσσικού λάθους με τη διαφοροποίηση της Γ2 από τη Γ1 και με
την επακόλουθη δυσκολία του μαθητή

-
μηχανιστική εκμάθηση της Γ2 → αδυναμία ελεύθερης και δημιουργικής
κατανόησης και παραγωγής αυθεντικού λόγου στο πλαίσιο των ποικίλων
περιστάσεων επικοινωνίας

Δραστηριότητα εμπέδωσης

Εντοπίζω την περιβαλλοντική προσέγγιση/μέθοδο που κρύβεται πίσω από τις παρακάτω αρχές: Συμπεριφορισμός, Δομισμός, Προφορικο-ακουστική Μέθοδος, Αντιπαραθετική Ανάλυση

- ① Η μίμηση, απομνημόνευση, επανάληψη προφορικών κειμένων οδηγεί στην αποτελεσματική εκμάθηση
- ② Ο μαθητής μαθαίνει εύκολα τους φθόγγους της Γ1 που είναι ίδιοι με τους φθόγγους της Γ1
- ③ Η γλωσσική κατάκτηση ισοδυναμεί με την κατάκτηση των γραμματικών στοιχείων της γλώσσας
- ④ Η μάθηση συντελείται όταν ο μαθητής λαμβάνει περιβαλλοντικά ερεθίσματα (π.χ. από τον δάσκαλο) και ανταποκρίνεται αποκτώντας καλές γλωσσικές συνήθειες.

3.1.2 Εμφυτοκρατικές θεωρίες

Πεδίο ανάδυσης: δεκαετία '60 & '70 → έντονη δυσφορία απέναντι στην ψυχολογική θεωρία μάθησης του Συμπεριφορισμού και στις προσεγγίσεις ανάλυσης της γλώσσας του Δομισμού

Βασικές έννοιες: Θέτουν το ερώτημα «πώς κατακτάται μια γλώσσα από το παιδί;»

- ① Χωρίς ρητή διδασκαλία, π.χ. παράγουν εκφωνήματα που ίσως να μην έχουν ακούσει ποτέ στο περιβάλλον τους, π.χ. *Μη με γαργαλάς* (Pinker 1994)
- ② Βασιζόμενη σε θετικά στοιχεία (θετικές μαρτυρίες) διαθέσιμα στο γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο εκτίθενται και όχι σε αρνητικά (π.χ. διόρθωση) (βλ. εικόνα στην επόμενη διαφάνεια)
- ③ Κάτω από διάφορες συνθήκες και σε περιορισμένο χρόνο: οι γλωσσικές πληροφορίες στις οποίες εκτίθεται το κάθε παιδί διαφέρουν, παρόλα αυτά, όλα τα παιδιά μαθαίνουν τη γλώσσα μέσα στο ίδιο περιορισμένο χρονικό διάστημα, μέχρι την ηλικία των 5 χρόνων γνωρίζουν όλες τις δομές της γλώσσας τους, ενώ το λεξιλόγιό τους ακόμη διευρύνεται
- ④ Με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις γλώσσες του κόσμου, π.χ. στους 6–8 μήνες «βάβισμα» (επαναλαμβανόμενες συλλαβές όπως *μπαμπαμπα*, Μανουηλίδου 2014).

Τα παιδιά κατακτούν τα γραμματικά στοιχεία της γλώσσας με συγκεκριμένη σειρά, η οποία δεν διαφοροποιείται με βάση το παιδί, το περιβάλλον, τη συμπεριφορά του γονέα ή οποιονδήποτε άλλο περιβαλλοντικό παράγοντα → Αρκεί να εκτεθούν σε γλωσσικά δεδομένα →

Οι άνθρωποι είναι προικισμένοι με το **έμφυτο βιολογικό χάρισμα** να μαθαίνουν γλώσσα

Η γλώσσα αποτελεί ξεχωριστό **τομέα** → νοητικό όργανο αντίστοιχο με τα βιολογικά όργανα

Παράδειγμα διόρθωσης γονέα

Παιδί: 'ε να φύγει (= δε να φύγει)

Ενήλικας: «να μη φύγει» λένε.

Παιδί: 'ε να φύγει σέλω (= δε να φύγει θέλω)

Ενήλικας: «να μη φύγει» λένε, πες «να μη φύγει»

Παιδί: 'ε να φύγει (= δε να φύγει)

Ενήλικας: «να μη φύγει» είπαμε ότι λένε

Παιδί: άντε! Μη να φύγει!

(Κατή 1992)

Από Μανουηλίδου 2014

Η Γενετική Θεωρία (Chomsky 1965)

Βασικές έννοιες: θέτει το λογικό πρόβλημα της κατάκτησης της Γ1 από τα παιδιά →

Τα παιδιά μαθαίνουν σε σύντομο χρονικό διάστημα σωστά τη Γ1, παρόλο που εκτίθενται σε **ελλιπή και εκφυλισμένα δεδομένα**, δηλαδή δεδομένα με λάθη και παραλείψεις που οφείλονται σε παραδρομές του προφορικού λόγου και μάλιστα **χωρίς αρνητική μαρτυρία** (διόρθωση μη γραμματικών προτάσεων)

Διαδικασία: υπάρχει ένας έμφυτος μηχανισμός, ο Μηχανισμός Γλωσσικής Κατάκτησης, βασίζεται σε ένα σύστημα, την **Καθολική Γραμματική**, που περιορίζει τις πιθανές «ορθές» γραμματικές από τα δεδομένα στα οποία εκτίθεται ένα παιδί και ισχύει για τη γλωσσική κατάκτηση σε όλες τις γλώσσες του κόσμου →

Η Καθολική Γραμματική αποτελείται από

- ① **αρχές**, οι οποίες είναι απόλυτες και ισχύουν για όλες τις γλώσσες και
- ② **παραμέτρους**, οι οποίες επιτρέπουν στις γλώσσες να διαφοροποιούνται μεταξύ τους κατά συγκεκριμένους τρόπους, τις **αξίες** (Παράδειγμα: ο πίνακας στην επόμενη διαφάνεια)

→ Ένας ενήλικος ομιλητής μιας γλώσσας που θα έχει εσωτερικεύσει και θα γνωρίζει το σύστημα της γλώσσας του, θα έχει τη **γλωσσική ικανότητα** που θα του επιτρέπει να κατανοεί και να παράγει έναν άπειρο αριθμό προτάσεων (**γλωσσική πραγμάτωση**)

Αρχή Καθολικής Γραμματικής: κάθε πρόταση έχει υποκείμενο

Παράμετρος 1

Το υποκείμενο της πρότασης πρέπει να έχει φωνολογικό περιεχόμενο (δηλαδή να είναι ορατό)

I came (Αγγλική)

Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε περιβάλλον που μιλιέται η ελληνική αρκετά νωρίς ρυθμίζουν τη συγκεκριμένη Αρχή ως προς την Παράμετρο 2

Παράμετρος 2

Το υποκείμενο της πρότασης δεν χρειάζεται να έχει φωνολογικό περιεχόμενο

Ήρθα (Ελληνική)

Η Γενετική Θεωρία στη Γ2

Βασικές αρχές: η κατάκτηση της Γ2 μοιάζει με την κατάκτηση της Γ1: είναι νοητικά καθορισμένη, δηλαδή ελέγχεται από έμφυτους μηχανισμούς ίδιους με εκείνους που λειτουργούν στην κατάκτηση της Γ1

Διαδικασία: Πώς χρησιμοποιεί ο μαθητής της Γ2 τη γνώση της Καθολικής Γραμματικής αλλά και τη γνώση του συστήματος της Γ2; Η εσωτερικευμένη γνώση του συστήματος που έχουν οι μαθητές στα διάφορα στάδια κατάκτησης της γλώσσας υπόκειται στους περιορισμούς που επιβάλλει η Καθολική Γραμματική → οι μαθητές μαθαίνουν τις αμαρκάριστες (απλές, εύκολες) δομές πριν τις μαρκαρισμένες (Schmidt 1980, Gass 1984, Rutherford 1984), π.χ. go-*goed αντί went

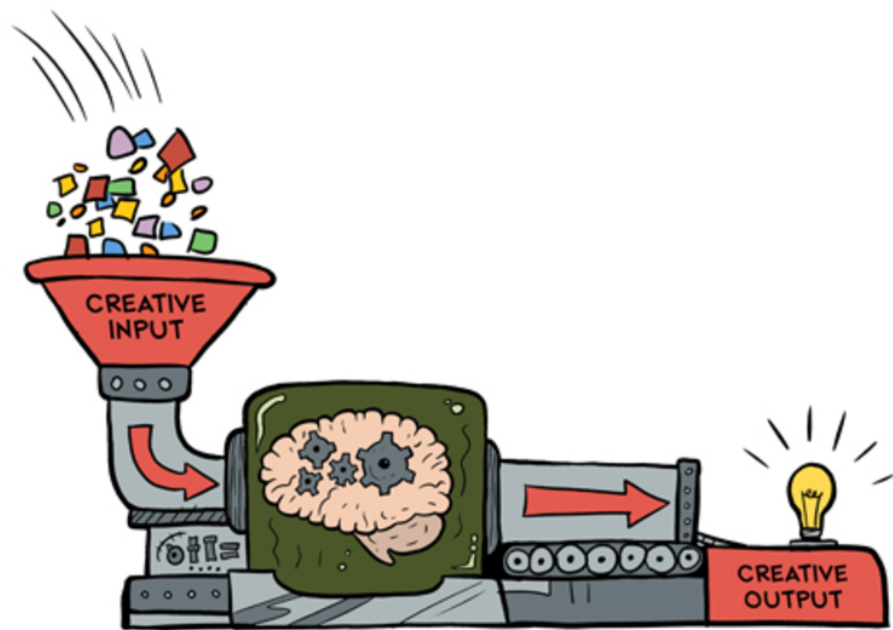
Η Θεωρία του Εποπτικού Μηχανισμού

Η Θεωρία του Εποπτικού Μηχανισμού (Krashen 1981, 1982, 1985) βασίζεται στη Γενετική Θεωρία του Chomsky και στον Μηχανισμό Γλωσσικής Κατάκτησης

Έμφαση: στα πλούσια γλωσσικά εισαγόμενα (βλ. επόμενη διαφάνεια)

Βασικές αρχές:

- ① **Η υπόθεση διάκρισης μεταξύ κατάκτησης & εκμάθησης της Γ2:** η κατάκτηση της Γ2 διακρίνεται από την εκμάθηση, η πρώτη συμβαίνει αυτόματα μέσω της εμπλοκής σε φυσική επικοινωνία (έμφαση στη σημασία), ενώ η δεύτερη συμβαίνει συνειδητά ως αποτέλεσμα τυπικής διδασκαλίας (έμφαση στη μορφή)
- ② **Η Υπόθεση του Εποπτικού Μηχανισμού:** οι μαθητές αυτοδιορθώνονται χρησιμοποιώντας δύο τύπους ελεγκτικού μηχανισμού: το γλωσσικό αίσθημα (όπως και οι φυσικοί ομιλητές) και τη συνειδητή μεταγνώση του γραμματικού συστήματος της γλώσσας (π.χ. όταν γράφουμε ένα κείμενο στη Γ2 και υπάρχει χρόνος, διορθώνουμε τα λάθη μας ανακαλώντας κανόνες που γνωρίζουμε συνειδητά, Αγαθοπούλου 2012:14)
- ③ **Η Υπόθεση της Φυσικής Σειράς Κατάκτησης:** οι μαθητές κατακτούν με την ίδια περίπου σειρά τα γραμματικά στοιχεία, π.χ. υπάρχουν συγκεκριμένα στάδια κατάκτησης της αναφοράς στο παρελθόν
- ④ **Η Υπόθεση του Κατανοητού Γλωσσικού Εισαγόμενου:** η κατάκτηση της Γ2 συμβαίνει όταν οι εισερχόμενες πληροφορίες είναι λίγο δυσκολότερες από το επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που έχουν εκείνη τη στιγμή οι μαθητές
- ⑤ **Η Υπόθεση του Συναισθηματικού Φίλτρου:** τα γλωσσικά εισαγόμενα εσωτερικεύονται από κάθε μαθητή στον βαθμό που το επιτρέπει το συναισθηματικό φίλτρο, το οποίο μπορεί να είναι χαμηλό ή υψηλό ανάλογα με το πόσο ισχυρά κίνητρα έχει, πόσο δυνατή αυτοπεποίθηση και πόσο άγχος

Monitor – edit

Affective filter – ♥

Natural order –

Input – **i+1**

Acquisition/learning – L4L

(2nd language for life)

Η Φυσική Προσέγγιση (Krashen & Terrell 1983)

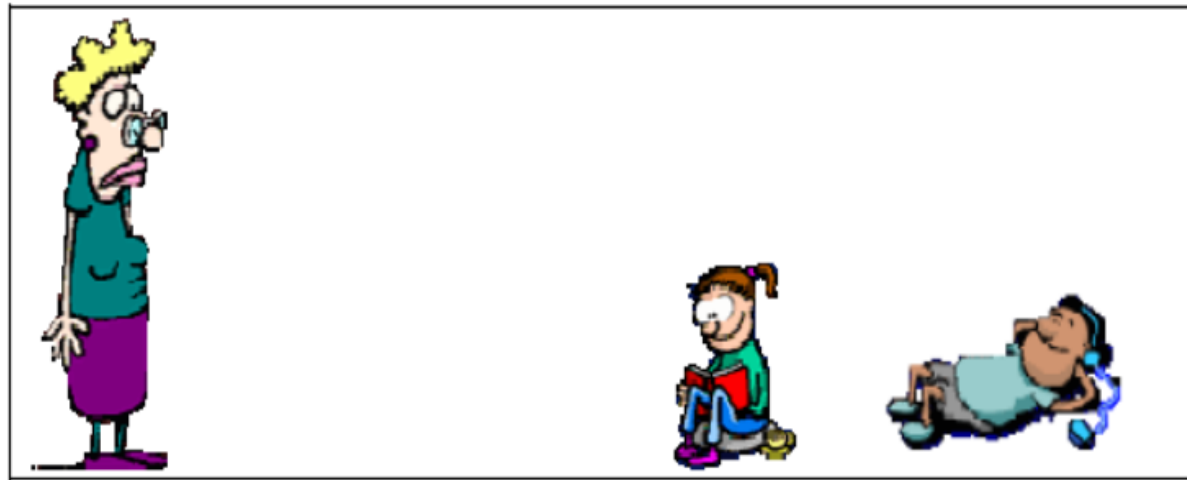
Πεδίο ανάδυσης: η Φυσική Προσέγγιση βασίζεται στη Θεωρία του Εποπτικού Μηχανισμού

Βασικές αρχές: οι συνθήκες μάθησης θα πρέπει να εξομοιωθούν με τις συνθήκες που υποτίθεται ότι υπάρχουν στη φυσική κατάκτηση μιας γλώσσας

Διαδικασία:

- Η προσοχή των μαθητών και του δασκάλου είναι συνεχώς στραμμένη στη σημασία και όχι στη μορφή
 - Απαγορεύεται η διαβάθμιση των δομών (γραμματική) και η διόρθωση λαθών
 - Επιβάλλεται η δημιουργία θετικού κλίματος στην τάξη
 - Ο ρόλος του διδάσκοντα είναι οργανωτικός και η παρουσία του διακριτική (βλ. εικόνα στην επόμενη διαφάνεια)
- Πολλές ομοιότητες με την Επικοινωνιακή Προσέγγιση

Μαθητές & διδάσκουσα στο πλαίσιο της Φυσικής Προσέγγισης

(από Αγαθοπούλου 2012)

Κριτική αποτίμηση

Γενετική θεωρία:

- + επιτρέπει την εμπειριστατωμένη και ξεκάθαρη διατύπωση των προβλημάτων που σχετίζονται με την κατάκτηση της Γ1 αλλά και της Γ2
- περιορίζεται στην αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με τη γλωσσική ικανότητα (την εσωτερικευμένη γνώση των μαθητών για τη γλώσσα) και όχι με τη γλωσσική πραγμάτωση (χρήση) → παραγκωνίζει κοινωνικούς και ψυχολογικούς παράγοντες

Θεωρία του Εποπτικού Μηχανισμού

- + προκρίνει την πλούσια έκθεση των μαθητών σε γλωσσικά εισαγόμενα τονίζει τη φυσική σειρά κατάκτησης, το κατάλληλο αναπτυξιακό στάδιο για την κατάκτηση συγκεκριμένων γλωσσικών δομών
- οι αρχές της παραμένουν υποθέσεις που δεν διερευνώνται επιστημονικά

Φυσική Προσέγγιση

- + ανάπτυξη της ευχέρειας λόγου στη Γ2 μέσα από την έμφαση στη σημασία και τη δημιουργία θετικού κλίματος
- παραγκωνισμός της δομής, έλλειψη συγκεκριμένων τεχνικών, οικειοποίηση τεχνικών άλλων προσεγγίσεων (Αγαθοπούλου 2012:18)

Δραστηριότητα εμπέδωσης 3

Αντιστοιχίζω τις εικόνες με την εμφυτοκρατική θεωρία ή προσέγγιση που αντανακλούν:
Γενετική Θεωρία, Θεωρία του Εποπτικού Μηχανισμού, Φυσική Προσέγγιση

Χθες το πρωί ήθελα να
παίζω..χμμμ...να παίξω

Από την εμφυτοκρατία στη γνωσιοκρατία

εμφυτοκρατία → η
γλώσσα είναι ένας
ξεχωριστός τομέας
στον εγκέφαλο

γνωσιοκρατία →
δεν υπάρχει ξεχωριστός
τομέας για τη γλώσσα, η
γλώσσα κατακτάται
όπως κάθε άλλο είδος
γνώσης

Γνωστικές Θεωρίες

Πρόκειται για ψυχολογικές θεωρίες

Βασικές αρχές:

① στην κατανόηση, στην αποθήκευση και στην παραγωγή της γλώσσας εμπλέκονται ποικίλοι γνωστικοί μηχανισμοί που αλληλεπιδρούν

② η σύνθετη γλωσσική συμπεριφορά βασίζεται σε απλές γνωστικές διαδικασίες

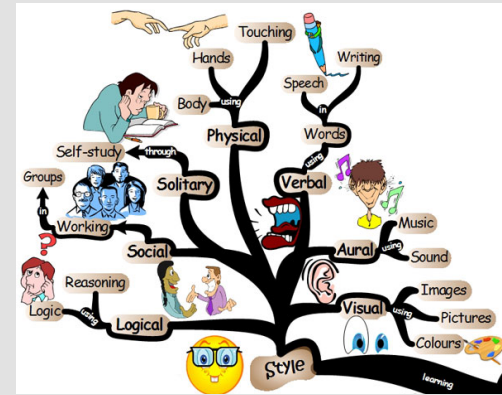
Έμφαση: στη γενική γνωστική φύση της γλωσσικής κατάκτησης, η οποία περιλαμβάνει ποικίλες γνωστικές διαδικασίες όπως στρατηγικές μάθησης, λειτουργίες της μνήμης κ.ά.

Βασικές έννοιες:

στρατηγικές μάθησης: «ειδικές πράξεις-βήματα και συμπεριφορές ή τεχνικές που οι μαθητές, συχνά σκόπιμα, χρησιμοποιούν για να βελτιώσουν την πρόοδό τους» (Oxford, 1990), «ειδικές σκέψεις και συμπεριφορές που τα άτομα χρησιμοποιούν για να καταλάβουν, να μάθουν ή να διατηρήσουν τη νέα πληροφορία» (Chamot and O' Malley, 1990)

Δραστηριότητα αναστοχασμού

Σκέφτομαι: ποιες στρατηγικές μάθησης χρησιμοποιούσα ή χρησιμοποιώ ως μαθητής της Αγγλικής ως ΞΓ ή ως Γ2:
Χρησιμοποιούσα λεξικά;
Επαναλάμβανα έκφωνα την προφορά των λέξεων;
Κρατούσα σημειώσεις;
Παρακολουθούσα ταινίες χωρίς ελληνικούς υπότιτλους;
Τι άλλο;

Διαδραστικές θεωρίες

Πεδίο ανάδυσης: προσπάθεια συνδυασμού των αρχών των εμφυτοκρατικών και περιβαλλοντικών θεωριών

Βασικές αρχές: παράλληλη δράση έμφυτων και περιβαλλοντικών παραγόντων

Παρότι οι μαθητές διαθέτουν έμφυτη ικανότητα γλωσσικής κατάκτησης, η ανάπτυξη της Γ2 επηρεάζεται από παράγοντες του περιβάλλοντος, όπως:

- ① τα γλωσσικά εισαγόμενα
- ② τα γλωσσικά εξαγόμενα του μαθητή στη Γ2
- ③ την ανάπτυξη των νοημάτων που προκύπτουν από τη συνομιλία μεταξύ του μαθητή και του συνομιλητή του

Μοντέλα διαδραστικών θεωριών:

- ① **Λειτουργική-Τυπολογική Θεωρία** (Givón 1979): οι ομιλητές μιας γλώσσας κινούνται από έναν πραγματολογικό τρόπο επικοινωνίας που στηρίζεται στη συνομιλία προς έναν περισσότερο συντακτικό τρόπο → οι συντακτικές δομές κατασκευάζονται για να υπηρετήσουν συγκεκριμένες επικοινωνιακές λειτουργίες
- ② **Εμπειρικό Μοντέλο** (Hatch 1978): η γλωσσική κατάκτηση είναι μια διαδικασία σταδιακής ανακάλυψης των δυνατοτήτων της γλώσσας να εκφράζει ό,τι απαιτεί η εκάστοτε επικοινωνιακή δραστηριότητα → προβάλλεται ως ουσιαστικό μέρος της κατάκτησης η **επικοινωνιακή ικανότητα**

Κριτική αποτίμηση

- + έμφαση στην επικοινωνιακή ικανότητα του μαθητή
- μικρότερη έμφαση στη γραμματική (→ γραμματικά λάθη)

Δραστηριότητα αναστοχασμού

Ποιες συντακτικές δομές χρησιμοποιώ, προκειμένου να διεπιδράσω σε μια δημόσια υπηρεσία, όπου θέλω να υποβάλω μια αίτηση; Μήπως η συγκεκριμένη επικοινωνιακή λειτουργία καθορίζει τα συντακτικά σχήματα που θα χρησιμοποιήσω;

Η Επικοινωνιακή Προσέγγιση

Πεδίο ανάπτυξης: δεκαετίες '70 & '80 ανάγκη να συνδεθεί η γλωσσική μάθηση με την εξωγλωσσική/ επικοινωνιακή της διάσταση, συντονισμένες προσπάθειες με στόχο τη διδασκαλία των γλωσσών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μαθθαιουδάκη 2013:8)

Αρχές: η διδασκαλία μιας Γ2 πρέπει να στοχεύει στην κατάκτηση της επικοινωνιακής ικανότητας από τους μαθητές, δηλαδή της ικανότητας να παράγουν όχι μόνο γραμματικές προτάσεις, αλλά και προτάσεις κατάλληλες για την εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας (Hymes 1970)

Διαδικασία:

- ① ο δάσκαλος δεν πρέπει να επιμένει στη διόρθωση λαθών, μπορεί να παίρνει μέρος και να υποδύεται ρόλους, παρατηρεί και ακούει προσεκτικά (ή μαγνητοσκοπεί/ ηχογραφεί), ώστε να μπορέσει στο τέλος να προτείνει τρόπους βελτίωσης των μαθητών
- ② η εξάσκηση γίνεται με **αυθεντικά ή ημιαυθεντικά** (στην περίπτωση των αρχαρίων) κείμενα
- ③ η δομή του μαθήματος βασίζεται σε ένα **syllabus** (κατάλογο διδακτέων) που περιλαμβάνει δομές, σημασίες και χρήσεις (Wilkins 1976)
- ④ προηγείται **ανάλυση αναγκών**, προκειμένου να διαμορφωθεί το syllabus που θα καθορίσει τα μαθήματα (Richterich 1973, Αντωνοπούλου & Μητσιάκη 2008:1-2)

Η Επικοινωνιακή Προσέγγιση

Βασικές έννοιες:

Περίσταση επικοινωνίας: οι εξωγλωσσικές συνθήκες που καθορίζουν το είδος της γλωσσικής πράξης (Van Ek 1973) →

- ① χώρος/ περιβάλλον
- ② ρόλος
- ③ θέμα
- ④ επίπεδα λόγου
- ⑤ πληροφοριακό κενό

Επικοινωνιακές δραστηριότητες: οι μαθητές πρέπει να έχουν έναν πραγματικό λόγο για να επικοινωνήσουν

Θα πρέπει να ασκούν τους σπουδαστές και στα 4 είδη **γλωσσικών δεξιοτήτων:**

- ① Κατανόηση Γραπτού Λόγου → Διαβάζω & Κατανοώ (παράδειγμα 1 επόμενη διαφάνεια)
- ② Κατανόηση Προφορικού Λόγου → Ακούω & Κατανοώ (παράδειγμα 2 επόμενη διαφάνεια)
- ③ Παραγωγή Προφορικού Λόγου → Μιλώ (παράδειγμα 3 επόμενη διαφάνεια)
- ④ Παραγωγή Γραπτού Λόγου → Γράφω (παράδειγμα 4 επόμενη διαφάνεια)

Κριτική αποτίμηση:

- + έμφαση στην επικοινωνία και τη δημιουργικότητα
- παραγκωνισμός της γραμματικής δομής

Παράδειγμα 1 Κατανόηση Γραπτού Λόγου

από Αντωνοπούλου &
Μητσιάκη (2008: 31)

Είσαι δημοσιογράφος σε ένα τοπικό τηλεοπτικό κανάλι. Ο ανταποκριτής σας στη Βενεζουέλα σας στέλνει με SMS μία σημαντική ειδήση σχεδόν τηλεγραφικά.

Αεροπορική τραγωδία Καρακάς Βενεζουέλας
Διεθνή πρακτορεία ειδήσεων: 95 νεκροί
Υπεύθυνος εταιρίας: δεν απαντά για αίτια
Αυτόπτες μάρτυρες: αεροπλάνο φλόγες
Ο πρωθυπουργός: λύπη
Υπεύθυνος συντήρησης: παραίτηση

Εσύ θα πρέπει να επιλέξεις τα κατάλληλα ρήματα ώστε να τελειώσεις το κείμενο που ξεκίνησες να γράφεις και που θα πρέπει να προβληθεί σε ένα έκτακτο δελτίο ειδήσεων. Προσοχή: τα σωστά ρήματα είναι *έξι* χωρίς το παράδειγμα!

Έκτακτο δελτίο ειδήσεων

Αεροπορική τραγωδία (1) πριν από λίγο στην πρωτεύουσα της Βενεζουέλας, Καρακάς. Όπως (2) τα διεθνή πρακτορεία ειδήσεων, πιθανότατα και οι 95 επιβάτες του αεροπλάνου είναι νεκροί. Ο υπεύθυνος της αεροπορικής εταιρίας (3) να απαντήσει στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων σχετικά με τα αίτια του δυστυχήματος. Αυτόπτες μάρτυρες ανέφεραν ότι είδαν το αεροπλάνο να (4) Ο πρωθυπουργός (5) τη λύπη του για το τραγικό συμβάν. Από τα στοιχεία που διατίθενται τα πρακτορεία ειδήσεων (6) ότι ο υπεύθυνος συντήρησης των αεροπλάνων της εταιρίας (7) την παραίτησή του!

Παρελθόν: ρήματα σε –ω, σελ. 73

συνέβη	παράδειγμα	1
Αρνήθηκε		
απέφυγε		
επώθησε		
ανέφεραν		
εξέφρασε		
υπέβαλε		
προέκυψε		
φλέγεται		
δείχνει		

Παράδειγμα 2 Κατανόηση Πρ. Λόγου

Βροχές και καταιγίδες το τριήμερο

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
1. Η πρόγνωση καιρού αναφέρεται στο τριήμερο της Καθαρής Δευτέρας.		+ <i>παράδειγμα</i>
2. Σύμφωνα με το δελτίο καιρού ο καιρός θα είναι αίθριος σε ολόκληρη την Ελλάδα.		
3. Ο καιρός στη Βόρεια Ελλάδα θα είναι καλύτερος απ' ό,τι στην Αθήνα.		
4. Σύμφωνα με το δελτίο καιρού, οι κάτοικοι των πόλεων θα ήταν καλύτερο να αποφύγουν τις μετακινήσεις.		
5. Την τελευταία μέρα του τριημέρου ο καιρός θα χειροτερέψει.		

Ηχογραφημένο κείμενο

(δε δίνεται στους μαθητές)

Σύννεφα και βροχές υποδέχτηκαν στην επαρχία τους Αθηναίους που θα εγκαταλείψουν τη ...νεφούπολη για το τριήμερο του Αγίου Πνεύματος. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας (Ε.Μ.Υ.) ο καιρός θα είναι άστατος. Ιδιαίτερα στην Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα θα σημειωθούν πυκνές νεφώσεις, βροχές και καταιγίδες, ενώ σε ορισμένες

περιοχές θα εμφανιστεί ομίχλη. Η θερμοκρασία στις περιοχές αυτές θα κυμανθεί από 17-22 βαθμούς Κελσίου. Περισσότερο τυχεροί θα είναι απ' ό,τι φαίνεται οι Αθηναίοι που δε θα μετακινηθούν, αφού σύμφωνα με τις προβλέψεις το Σαββατοκύριακο στην Αθήνα θα υπάρχει αραιή συννεφιά, ενώ η θερμοκρασία θα κυμανθεί μεταξύ 23 και 29 βαθμών. Μετά τη Δευτέρα του Αγίου Πνεύματος ο καιρός θα επιδεινωθεί αρχικά στη Βόρεια Ελλάδα, αλλά σιγά σιγά τα καιρικά φαινόμενα θα επεκταθούν σε όλη τη χώρα.

Παράδειγμα 1 Παραγωγής Προφορικού Λόγου

Παραδείγματα οργάνωσης παιχνιδιού ρόλων

Επίπεδο:	αρχάριο και πάνω
Χρόνος:	15 λεπτά
Σκοπός:	να εξασκηθούν σε καθημερινές καταστάσεις
Γλώσσα:	ερωταπαντήσεις σε ενεστώτα και κάποιους αορίστους, ένα δυο σε μέλλοντα με ανάλογο λεξιλόγιο (π.χ. μέρη του σώματος, ρήματα όπως πονώ, έχω πυρετό, ονόματα κάποιων ασθενειών, κτλ.
Χώρος:	ιατρείο

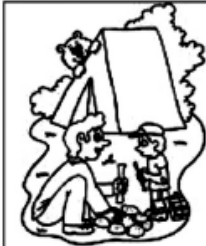
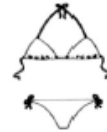
από Αντωνοπούλου & Μητσιάκη (2008: 53)

Προετοιμασία:	δουλειά σε ζευγάρια
Πρόσωπα:	ένας γιατρός κι ένας ασθενής
Σενάριο:	Ραντεβού με γιατρό. Ο άρρωστος εξηγεί στο γιατρό τι νιώθει. Ο γιατρός κάνει διάφορες ερωτήσεις που τον βοηθούν να καταλάβει τι έχει ο άρρωστος, για να του δώσει τη θεραπεία
Τι πρέπει να ξέρουν:	Ελέγχετε αν έχουν τις γνώσεις που χρειάζονται για να φέρουν σε πέρας τη δραστηριότητα.
Εργασία για το σπίτι ή και για την τάξη:	Να γράψουν ένα διάλογο ανάμεσα σ' έναν άρρωστο και σ' ένα γιατρό ή μια ιστορία για το ίδιο θέμα
Επίπεδο:	Αρχάριο
Χρόνος:	5-10 λεπτά
Σκοπός:	
Γλώσσα:	λέξεις που χρειάζονται για ταξίδι, π.χ. εισιτήριο, ώρα, δρομολόγιο, λέξεις και εκφράσεις όπως θα ήθελα, παρακαλώ, κτλ. ερωταπαντήσεις
Χώρος:	σταθμός
Προετοιμασία:	Προετοιμάζετε ένα διάγραμμα με δρομολόγια
Πορεία:	χωρίζετε την τάξη σε ζευγάρια
Πρόσωπα:	επιβάτης, σιδηροδρομικός υπάλληλος
Σενάριο:	Βρίσκεστε στο σταθμό και θέλετε κάποιες πληροφορίες και εισιτήριο για ένα ταξίδι που θα κάνετε

Παράδειγμα 1 Παραγωγής Γραπτού Λόγου

Έχετε ένα σπίτι κοντά στη θάλασσα και προσκαλείτε ένα φίλο/μια φίλη σας να περάσει μερικές μέρες μαζί σας. Στο γράμμα που του/της στέλνετε του/της γράφετε με ποιον τρόπο μπορεί να έρθει στο σπίτι σας, τι να φέρει μαζί του/της. Του/Της γράφετε επίσης πού θα πάτε και πώς θα διασκεδάσετε τις μέρες που θα μείνει μαζί σας. Οι εικόνες που έχετε μπροστά σας, θα σας βοηθήσουν να γράψετε το γράμμα.

(80 λέξεις)

Δραστηριότητα εμπέδωσης

Διαβάζω τις παρακάτω δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου.

1. Περιγράφω την οικογένειά μου.
2. Ποιο είναι το αγαπημένο μου φαγητό;
3. Ένα περιοδικό για εφήβους ζητάει από τους αναγνώστες του ιδέες για το πώς θα έπρεπε να είναι μια καλή νεανική εκπομπή. Στο γράμμα που στέλνετε στον υπεύθυνο της ψυχαγωγικής στήλης γράφετε τι είδους εκπομπή πρέπει να είναι (π.χ. κινούμενα σχέδια, σίριαλ, μουσική εκπομπή κ.ά.), πότε θα πρέπει να προβάλλεται (ποιες ώρες και με τι συχνότητα), τι θα πρέπει να προσφέρει στους νέους (διασκέδαση, εκπαίδευση κτλ.) και ό,τι άλλο θα θέλατε να βλέπετε στην τηλεόραση.

Στη συνέχεια σημειώνω στα συστατικά της περίπτωσης επικοινωνίας που πληροί η κάθε μία:

	Περιβάλλον	Ρόλος	Θέμα	Επίπεδο λόγου	Πληροφοριακό Κενό
Δραστηριότητα 1					
Δραστηριότητα 2					
Δραστηριότητα 3					

Τι παρατηρώ; Ποια δραστηριότητα λαμβάνει υπόψη της την περίπτωση επικοινωνίας;
Δραστηριότητα 1 Δραστηριότητα 2 Δραστηριότητα 3

Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες

Έμφαση: στο κοινωνικό στοιχείο της μάθησης στη Γ1 (Vygotsky 1978)

Επέκταση στη Γ2 (Lantolf 2000): πώς μπορούν οι μαθητές της Γ2 να μάθουν τη γλώσσα μέσα από τη διεπίδραση και τη συνεργασία με άλλους συνομιλητές

Βασικές αρχές:

- ① η μάθηση και η γνωστική ανάπτυξη προκύπτουν ως αποτέλεσμα κοινωνικών διεπιδράσεων
- ② η γνωστική (και γλωσσική) ανάπτυξη ξεκινάει από τα κοινωνικά συγκείμενα και στη συνέχεια εσωτερικοποιείται (δηλαδή η γνώση γίνεται προσωπική)

Διαδικασία: η μάθηση προκύπτει όταν το άτομο διεπιδρά με τον συνομιλητή του στην οικογένεια, το σχολείο, αθλητικές δραστηριότητες, κ.ά.

Βασικές έννοιες:

- ① **Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης** (μία κατάσταση στην οποία ο μαθητής μπορεί να έχει υψηλότερες επιδόσεις, εφόσον δέχεται την υποστήριξη του συνομιλητή του)
- ② **συνεργατική μάθηση**

Κριτική αποτίμηση:

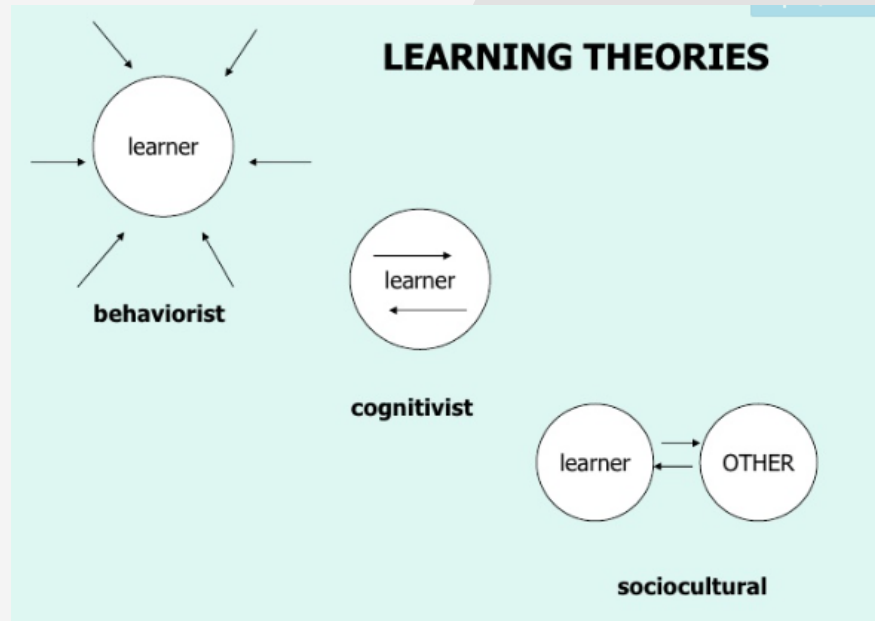
+ προώθηση της συνεργατικής μάθησης

- η κοινωνική διεπίδραση δεν εγγυάται τη γλωσσική ανάπτυξη (υπάρχουν μαθητές που διεπιδρούν στη Γ2 αλλά δεν παρουσιάζουν ορατή ανάπτυξη)

Δραστηριότητα εμπέδωσης

Ποιο από τα παρακάτω σχήματα παρουσιάζει τη θέση του μαθητή στο πλαίσιο των κοινωνικοπολιτισμικών θεωριών; (1) (2) (3)

Ποιες θεωρίες αποτυπώνουν τα άλλα 2 σχήματα;

Αξιολογώ τη μάθησή μου

Δραστηριότητα αυξημένης δυσκολίας
Μελετώ τις θεωρίες & προσεγγίσεις κατάκτησης
της Γ2 και εντοπίζω αν δίνουν έμφαση στο
γλωσσικό εισαγόμενο ή στο γλωσσικό
εξαγόμενο

Θεωρία & Προσέγγιση	Γλωσσικό εισαγόμενο	Γλωσσικό εξαγόμενο
Συμπεριφορισμός		
Προφορικο-ακουστική Μέθοδος		
Αντιπαραθετική Ανάλυση		
Γενετική Θεωρία		
Θεωρία του Εποπτικού Μηχανισμού		
Φυσική Προσέγγιση		
Γνωστικές Θεωρίες		
Διαδραστικές Θεωρίες		
Επικοινωνιακή προσέγγιση		
Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες		